

**FER EL BÉ, FER EL QUE
ENS AGRADA O EL QUE
DESITGEM**

Xavier Serra
Besalú

Professor de filosofia

Ens agrada ser bons?

Totes les mares volen que els seus fills aprenguin a distingir allò bo d'allò dolent. Aquesta capacitat de discriminar el bé no sempre resulta innata ni indestructible entre els humans: en tenim testimonis diàriament, a les notícies. Certament, fins a un llindar legal de 16 o 18 anys, no fem els infants responsables d'errar en les seves eleccions. Per "haver bufat" unes espelmes d'aniversari no s'adquireix l'autonomia moral: sabem de preadolescents moralment molt madurs i de jubilats totalment ineptes en temes d'ètica viscuda.

DIU ARISTÒTIL QUE "LA FELICITAT ÉS UNA activitat conforme a la virtut" (*Ètica a Nicòmac*), i afegeix que "el que és propi de cadascú per natura és també el més excel·lent i el més agradable per a cadascú; per tant, ho serà la vida conforme a la ment". Ara bé, tots sabem que els més feliços i els millors moralment no coincideixen pas per força amb els de més estudis o de professions sofisticades: per aquesta mena d'ingenuïtats intel·lectualistes el pobre Sòcrates hi va deixar la pell. Ara bé, ¿això del "més agradable"? Em pregunto: ens ha d'agradar ser bons?

A CLASSE EXPLIQUEM QUE CAL TENIR voluntat, una capacitat humana que permet aturar els impulsos, dirigir el propi comportament de formalliuere, etc. Joestic envoltat d'adolescents que volen fer el bé (en família, en l'estudi, en col·laborar a construir un món millor, etc.) i que, a l'hora de la veritat, no se'n surten gaire. Només fan el que els "agrada", el que els "motiva". Un altre cop!: ¿què és allò que "agrada"? I si l'estètica ajudés l'ètica?

L'ESTUDI FILOSÒFIC de la bellesa i del gust està de moda: hi dedicarem la 7a Jornada de Filosofia de Girona (filo.segirones.cat), que implica aquestes setmanes dotze instituts i més de 500 nois i noies de segon de batxillerat. Tornem a agafar el fil. A la seva preciosa *Storia della bellezza* (Bompiani, 2004), Umberto Eco escriu: "sembla que ser bonic equivala a ser bo", i precisa que, "si jutgem des de la nostra experiència quotidiana, hem de considerar bo allò que no només ens agrada sinó que voldríem posseir". Allò que estimula el nostre desig se'ns presenta com un bé, tant si és per a nosaltres (quan voldríem haver fet una de-

JOAN OLLER

terminada bona acció o una de semblant) com si—sent quelcom incòmode—respon a un determinat ideal (qui té cura de leprosos, qui mor heroicament o qui se sacrifica per altres). Tot i que potser no ens ho desitgem, ja que se'ns apareix com a dolorós, de ben segur que ens emociona: en diem "accions maques". Eco insisteix en la bellesa: "és bonic allò que, si fos nostre, ens faria feliços, però que segueix sent bonic encara que pertanyi a una altra persona". Ras i curt: gaudim d'allò bonic pel que és en si mateix, independentment de si ho posseïm, de manera que "el sentiment de la bellesa difereix del desig". Podem "judicar bellíssimes certes persones, encara que no les desitgem sexualment o que sapiguem que mai les posseïrem" (Eco). I ens pot ajudar això en ètica?

ÉS CLAR QUE SÍ! M'ha resultat inspirador un article de Marcia Eaton (Universitat de

Minnesota): *Aesthetics: The Mother of Ethics?*. Tots recordem, d'un batxillerat ben fet, que per Plató la bellesa i el bé són equivalents. Ara bé, ni en els grecs ni en l'Escolàstica l'experiència estètica podria estar per sobre de l'ètica: l'acció és prioritària respecte a la fabricació (que pot tenir efectes morals no sempre positius). Eaton recull un passatge de Joseph Brodsky, en la recepció del Nobel de Literatura (1987), i ho formula com a hipòtesi: ¿i si "l'ètica només existís quan ja s'ha establert un sistema d'estètica"? Així, allò "moralment bo esdevindria una espècie particular d'allò estèticament bo" (Peirce). M'ha semblat una mica fort, però cal admetre que la sensibilitat moral es desenvolupa en contextos particulars, sense negar mai la llibertat que en justifica la responsabilitat i l'existència del "deure moral". Eaton ens etziba: "Molts dels meus estudiants semblen modelar les seves vides en les telenovel·les", que vol dir "una ètica dins d'una estètica".

PROPOSO TRES CONCLUSIONS operatives: a) ensenyem coses maques, desitjables, als joves: la bellesa educa; b) com que el que agrada ens modela, qui es fa addicte a la xocolata o al sexe no té gaire forces per fer un món millor: cal l'autodomini, el senyoratge; i c) la filosofia al batxillerat—que inclou ètica i estètica—és una esperança, no l'elimineu!

Ras i curt: gaudim d'allò bonic pel que és en si mateix, independentment de si ho posseïm